

СРАВНИТЕЛЬНО ОБРАЗОВАНИЕ

Всички права запазени.

Това издание е под закрила на Закона за авторското право и сродните му права (Обн. ДВ. бр.56 от 29.06.1993 г., изм. ДВ. бр.63 от 05.08.1994 г., изм. ДВ. бр.10 от 27.01.1998 г., изм. ДВ. бр.28 от 04.04.2000 г., доп. ДВ. бр.107 от 28.12.2000 г., изм. ДВ. бр.77 от 09.08.2002 г., изм. ДВ. бр.28 от 01.04.2005 г., изм. ДВ. бр.43 от 20.05.2005 г., изм. ДВ. бр.74 от 13.09.2005 г., изм. ДВ. бр.99 от 09.12.2005 г., изм. ДВ. бр.105 от 29.12.2005 г., изм. ДВ. бр.29 от 07.04.2006 г., изм. ДВ. бр.30 от 11.04.2006 г., изм. ДВ. бр.73 от 05.09.2006 г., изм. ДВ. бр.59 от 20.07.2007 г., изм. ДВ. бр.12 от 13.02.2009 г., изм. ДВ. бр.32 от 28.04.2009 г., изм. ДВ. бр.25 от 25.03.2011 г.)

Всяко копиране, размножаване, възпроизвеждане, публикуване, въвеждане в информационни системи, създаване на вторични продукти, както и търговско използване на това издание и на отделни негови части, без изричното писмено съгласие на издателя и автора, е забранено и се преследва по предвидения от закона ред.

© 2014 Българско дружество по сравнително образование

© 2014 Николай Борисов Попов

ISBN 978-954-92908-5-1

Николай Попов

СРАВНИТЕЛНО ОБРАЗОВАНИЕ

УЧЕБНИК

Българско дружество по сравнително образование

Рецензенти / Reviewers

Prof. Dr. Reinhard Golz, University of Magdeburg, Germany

Проф. д-р Анна Кирова, University of Alberta, Canada

Доц. к.п.н. Оксана Чигишева, Южный федеральный университет, Россия

Международен консултационен съвет / International Advisory Board

Prof. Dr. Nicholas Sun-Keung Pang, Chinese University of Hong Kong, China

Prof. Dr. Peter Schneller, University of Mount Union, USA

Prof. Dr. Karen Biraimah, University of Central Florida, USA

Prof. Dr. Kas Mazurek, University of Lethbridge, Canada

Prof. Dr. Charl Wolhuter, North-West University, South Africa

Prof. Dr. Bruno Leutwyler, University of Teacher Education - Zug, Switzerland

Assoc. Prof. Dr. Klara Skubic Ermenc, Ljubljana University, Slovenia

Николай Попов

Сравнително образование

Учебник

Първо издание

Българско дружество по сравнително образование

Формат 70 x 100 / 16

Страници 224

Печатни коли 14

Печат Инвестпрес

София

2014

СЪДЪРЖАНИЕ

Съдържание на английски език	7
Съдържание на руски език	9
Речник: Сравнително образование на други езици.....	11
Списък на чуждоезиковите съкращения.....	12
Предговор.....	15
Въведение: Сравнителното образование като учебна дисциплина.....	17

Раздел I

Теория на сравнителното образование	49
Увод към Раздел I: Кой какво сравнява в образованието.....	51
Тема 1: Същност на сравнителното образование.....	53
Тема 2: Структура на сравнителното образование	73
Тема 3: Сравнителното образование и другите науки.....	83
Тема 4: Глобализация и сравнително образование	93

Раздел II

Методология на сравнителното образование.....	103
Увод към Раздел II: Jullien и началото на методологията на сравнителното образование.....	105
Тема 5: Методи на сравнителното образование	109
Тема 6: Модели сравнения	117
Тема 7: Моделът световно сравнение.....	125
Тема 8: Цели и фази на световните сравнителни изследвания	133

Раздел III**Практика на сравнителното образование145**

Увод към Раздел III: Изследването на училищни системи – практика на сравнителното образование.....147

Тема 9: Сравнение на управлението на училищни системи149

Тема 10: Сравнение на финансирането на училищни системи.....165

Тема 11: Сравнение на структурите на училищни системи173

Тема 12: Организации, провеждащи компаративни изследвания183

Заклучение: Предизвикателства пред сравнителното образование197

Литература205

Именен указател219

CONTENTS

Contents in English	7
Contents in Russian	9
Glossary: Comparative Education in Other Languages	11
List of Foreign Language Abbreviations.....	12
Foreword	15
Introduction: Comparative Education as a Teaching Discipline.....	17

Section I

Theory of Comparative Education	49
Introduction to Section I: Who Compares What in Education.....	51
Theme 1: Essence of Comparative Education.....	53
Theme 2: Structure of Comparative Education	73
Theme 3: Comparative Education and Other Sciences	83
Theme 4: Globalization and Comparative Education	93

Section II

Methodology of Comparative Education.....	103
Introduction to Section II: Jullien and the Beginning of Methodology of Comparative Education	105
Theme 5: Methods of Comparative Education.....	109
Theme 6: Models of Comparisons	117
Theme 7: The World Comparison Model	125
Theme 8: Goals and Phases of World Comparative Studies.....	133

Section III

Practice of Comparative Education	145
Introduction to Section III: The Study of School Systems – Practice of Comparative Education.....	147
Theme 9: Comparison of Management of School Systems	149
Theme 10: Comparison of Finance of School Systems	165
Theme 11: Comparison of Structures of School Systems	173
Theme 12: Organizations Performing Comparative Studies	183
Conclusion: Challenges to Comparative Education.....	197
Bibliography.....	205
Name Index	219

СОДЕРЖАНИЕ

Содержание на английском языке	7
Содержание на русском языке	9
Глоссарий: Сравнительное образование на других языках.....	11
Список сокращений на иностранных языках	12
Предисловие	15
Введение: Сравнительное образование как учебная дисциплина	17

Раздел I

Теория сравнительного образования	49
Введение к Разделу I: Кто что сравнивает в образовании.....	51
Тема 1: Сущность сравнительного образования	53
Тема 2: Структура сравнительного образования	73
Тема 3: Сравнительное образование и другие науки.....	83
Тема 4: Глобализация и сравнительное образование	93

Раздел II

Методология сравнительного образования	103
Введение к Разделу II: Jullien и начало методологии сравнительного образования.....	105
Тема 5: Методы сравнительного образования.....	109
Тема 6: Модели сравнений	117
Тема 7: Общемировая модель сравнения.....	125
Тема 8: Цели и фазы общемировых сравнительных исследований	133

Раздел III

Практика сравнительного образования	145
Введение к Разделу III: Исследование школьных систем – практика сравнительного образования.....	147
Тема 9: Сравнение управления школьными системами.....	149
Тема 10: Сравнение финансирования школьных систем.....	165
Тема 11: Сравнение структур школьных систем.....	173
Тема 12: Организации, занимающиеся сравнительными исследованиями.....	183
Заключение: Вызовы, стоящие перед сравнительным образованием..	197
Литература.....	205
Указатель имен.....	219

РЕЧНИК

Сравнително образование / сравнителна педагогика на други езици

- Comparative Education (английски)
- Educação Comparada (португалски)
- Educació Comparada (каталонски)
- Educación Comparada (испански)
- Educație Comparativă (румънски)
- Éducation Comparée (френски)
- Educazione Comparata (италиански)
- Edukacja Porównawcza (полски)
- Hezkuntza Konparatua (баски)
- Jämförande Pedagogik (шведски)
- Karşılaştırmalı Eğitim (турски)
- Komparativ pædagogik (датски)
- Komparativ pedagogikk (норвежки)
- Komparativna pedagogija (хърватски)
- Lyginamoji pedagogika (литовски)
- Oideachas Comparáideach (ирландски)
- Összehasonlító pedagógia (унгарски)
- Primerjalna pedagogika (словенски)
- Salīdzinošā Izglītība (латвийски)
- Srovnávací Vzdělávání (чешки)
- Vergelijkende Studies van Opvoeding (холандски)
- Vergelykende Opvoedkunde (африкаан)
- Vergleichende Erziehungswissenschaft (немски)
- Vertaileva kasvatustiede (фински)
- Võrdlev Haridus (естонски)
- Συγκριτική Παιδαγωγική (гръцки)
- Компаративна педагогика (сръбски)
- Параўнальная адукацыя (беларуски)
- Порівняльна педагогіка (украински)
- Сравнительное образование / Сравнительная педагогика (руски)

СПИСЪК НА ЧУЖДОЕЗИКОВИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

AFEC	Association Francophone d'Education Comparee
AIDS	Acquired Immunodeficiency Syndrome
APCEIU	Asia-Pacific Centre of Education for International Understanding
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations
BCES	Bulgarian Comparative Education Society
BCIES	British Comparative and International Education Society
Benelux	Belgium, Netherlands, Luxembourg
CEDEFOP	Centre Europeen pour le Development de la Formation Professionnelle
CEPEJ	European Commission for the Efficiency of Justice
CERC	Comparative Education Research Center
CES	Classroom Environment Study
CIEFFA	International Centre for Girls and Women's Education in Africa
CIES	Comparative and International Education Society (of USA)
CIESC	Comparative and International Education Society of Canada
CIVED	Civic Education Study
COMPED	Computers in Education Study
CPT	European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment
CRESALC	Centro Regional para la Education Superior en America Latina y el Caribe
EC	European Community
ECRI	European Commission against Racism and Intolerance
ECSC	European Coal and Steel Community
ECSR	European Committee of Social Rights
ECTS	European Credit Transfer System
EEC	European Economic Community
EURODISED	European Documentation and Information System for Education

FIMS	First International Mathematics Study
FISS	First International Science Study
GCYDCA	Guidance, Counselling and Youth Development Centre for Africa
GIIC	Global Information Infrastructure Commission
GRECO	Group of States against Corruption
GRETA	Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings
HIV	Human Immunodeficiency Virus
IBE	International Bureau of Education
ICCS	International Civic and Citizenship Education Study
ICILS	International Computer and Information Literacy Study
ICT	Information and Communication Technologies
IEA	International Association for the Evaluation of Educational Achievement
IESALC	Instituto Internacional para la Education Superior en America Latina y el Caribe
IICBA	International Institute for Capacity Building in Africa
IIEP	International Institute for Educational Planning
IITE	Institute for Information Technologies in Education
ILO	International Labour Organization
INES	Indicators of Education Systems
INRULED	International Research and Training Center for Rural Education
ISCED	International Standard Classification of Education
LLL	Life Long Learning
MERCOSUR	Mercado Común del Sur
MONEYVAL	Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism
NAFTA	North American Free Trade Agreement
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development
PIRLS	Progress in International Reading Literacy Study
PISA	Programme for International Student Assessment
RCEP	Regional Centre for Educational Planning

SEACLLSD	South-East Asian Centre for Lifelong Learning for Sustainable Development
SIMS	Second International Mathematics Study
SISS	Second International Science Study
SITES-M1	Second Information Technology in Education Study Module 1
SITES-M2	Second Information Technology in Education Study Module 2
TEDS-M	Teacher Education and Development Study in Mathematics
TESE	Thesaurus for Education Systems in Europe
TIMSS	Third International Mathematics and Science Study
TIMSS	Trends in International Mathematics and Science Study (това е продължение на горното, като абривиатурата се запазва)
UIL	UNESCO Institute for Lifelong Learning
UIS	UNESCO Institute for Statistics
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNEVOC	UNESCO International Center for Technical and Vocational Education and Training
UNICEF	United Nations International Children's Emergency Fund
US	United States
USA	United States of America
VET	Vocational Education and Training
WCCES	World Council of Comparative Education Societies

ПРЕДГОВОР

Преди 200 години, през 1816-та, французинът Marc-Antoine Jullien de Paris пръв въвежда понятието *сравнително образование* като наименование на научна дейност за системно изследване на образованието в чужбина. През академичната 1899-1900 година в Учителския колеж на Колумбийския университет в Ню Йорк проф. James E. Russell чете първия лекционен курс по сравнително образование, а през първите четири десетилетия на XX век плеяда велики компаративисти, за които ще стане дума в тази книга, обособяват сравнителното образование като самостоятелна наука.

Сравнителното образование обяснява какво е образованието в други страни, разработва инструментариума за неговото изследване, разкрива факторите, които определят образователното развитие, показва какво да се заимства от другите за подобряване на собственото образователно дело. Сравнителното образование е най-отвореният прозорец към образованието в чужбина.

Но заедно с това сравнителното образование помага по-добре да се разбере състоянието на образованието в собствената страна. Защото колкото повече знаем за другите, толкова по-обективно можем да преценим собствените си достойнства и недостатъци. Колкото повече чужди образователни системи познаваме, толкова по-задълбочено можем да оценим образователна система в родната страна.

Има една великолепа мисъл на Johann Wolfgang Goethe от колекцията с негови сентенции *Maximen und Reflexionen* (1833): „Wer fremde Sprachen nicht kennt, weiß nichts von seiner eigenen”, в превод на български: „Който не знае чужди езици, не знае нищо за своя собствен”.

С пълно основание може да се каже: Който не знае за образованието в чужбина, не знае нищо за образованието в собствената страна. Най-добрият начин да се разбере собственото състояние е да се погледне към другите. Основният девиз на всяка компаративистика е: Всичко се опознава най-добре в сравнение.

В средата на XX век в първия брой на *Comparative Education Review* James E. McClellan пише: „Сравнителното образование... е нещо като гигантско увеличително огледало, то безжалостно ни показва нашите собствени черти...” (McClellan, 1957, с. 9). Изключителна метафора. Защото вглеждането в чуждото образование, изучаването на чуждия образователен опит и сравняването на чертите на другите като „гигантско увеличително огледало” наистина „безжалостно ни показва нашите собствени черти”.

Много показателно е, че още през 1966 г. в съвместните препоръки на ILO (международната организация на труда) и UNESCO е записано, че програмите за подготовка на учители трябва да включват изучаване и на сравнително образование. Защото сравнителното образование е единствената наука, изцяло специализирана в изучаването на образованието в чужбина – в национален, регионален, широк международен и дори глобален план. Когато един специалист в областта на образованието – било учител, директор на училище, инспектор, администратор, учен и преподавател във висше училище, или висш държавен служител, който участва в правенето на образователната политика, притежава знания за образованието в други страни, за основните проблеми, за начините за тяхното решаване, за глобалните тенденции – той разполага с много добра основа за професионално развитие, за вземане на решения, а дори и за преосмисляне на част от своята дейност.

Настоящото издание е предназначено да служи предимно като университетски учебник за студенти в педагогическите специалности. Но то може да е от полза и за далеч по-широк кръг читатели, които искат да се запознаят с широките възможности на сравнителното образование. Учебникът представя науката сравнително образование чрез нейната теория, методология и практика.

На много места в текста вместо българската дума *сравнителен* се използва международно приетото понятие *компаративен* (от латински: *comparativus* – сравнителен). В този смисъл се използват и други две понятия: компаративист – човек, извършващ сравнителни изследвания; компаративистика – сравнителна изследователска и научна дейност.

Професор д.п.н. д-р Николай Попов

София, септември 2014 г.